

Reactie op de internetconsultatie: Verbetering van opleiding en toetsing van integriteit van archivariissen binnen de overheid

Inleiding

Archivarissen zijn van onschatbare waarde voor de democratische rechtsstaat. Hun rol is meer dan het bewaren van documenten: zij zijn de bewakers van het institutioneel geheugen, de garantie dat beleidsprocessen later getoetst kunnen worden, en de poortwachters die ervoor zorgen dat overheidsinformatie betrouwbaar, volledig en duurzaam toegankelijk blijft. Het huidige stelsel in Nederland voorziet in een diplomaplicht (Archivaris A of B) en integriteitstoetsing bij indiensttreding (VOG en ambtseed). Dat is waardevol, maar in de praktijk onvoldoende toekomstbestendig. Deze bijdrage doet daarom een voorstel tot aanzienlijke verbetering van zowel de opleiding als de toetsing van integriteit van archivariissen, in nationaal en Europees perspectief.

1. Huidige situatie in Nederland

De Archiefwet 1995 schrijft voor dat overheden een archivaris moeten aanstellen die toezicht houdt op het beheer van de archieven. Alleen archivariissen met een erkend diploma Archivistiek (A of B) zijn daartoe bevoegd. De opleidingen zijn beperkt (UvA voor Archivaris A, HBO-route niet meer actief), integriteitstoetsing is eenmalig, en er is geen centraal register. Dit leidt tot kwetsbaarheden in kwaliteit en betrouwbaarheid.

2. Internationale vergelijking

Duitsland: ambtelijke status en interne opleidingstrajecten (Archivreferendariat). Frankrijk: elitair en gecentraliseerd via de École des chartes. VK: geen wettelijke diplomaplicht, maar beroepsvereniging CILIP. Nederland: streng in diplomaplicht, zwakker in borging permanente educatie en integriteit. Conclusie: er is ruimte voor een hybride model dat sterke punten combineert.

3. Voorstel tot verbetering

Het voorstel bestaat uit vier pijlers: 1. Europees gevalideerd diploma met kernmodules (wetgeving, digitale duurzaamheid, ethiek, openbaarheid). 2. Permanente educatie met PE-punten en toetsbare registratie. 3. Periodieke integriteitstoetsing: VOG+, elke 5 jaar, ambtseed herbevestigen. 4. Onafhankelijk toezicht en oprichting van een Europees College of Archivists.

4. Centrale registratie van bevoegde archivariissen

Een kernonderdeel van dit voorstel is de oprichting van een centraal en openbaar register. - Alleen archivariissen met erkend diploma, actuele nascholing en geldige integriteitstoetsing worden opgenomen. - Zonder inschrijving geen bevoegdheid tot uitoefening toezichtfunctie. - Register is openbaar toegankelijk: burgers en volksvertegenwoordigers kunnen bevoegdheid controleren. - Bij integriteitsschending kan een archivaris worden geschorst of uitgeschreven. Effect: transparantie, kwaliteitsborging en vertrouwen in de beroepsgroep.

5. Verwachte effecten

De invoering van diploma, bijscholing, integriteitstoetsing en register leidt tot: - Hogere professionalisering en uniformiteit in Europa. - Sterkere integriteit en minder risico op belangenverstrengeling. - Meer vertrouwen van burgers en politiek in archiefzorg. - Betere internationale samenwerking en mobiliteit.

6. Implementatie

Het voorstel kent drie fasen: - Pilotfase (2 jaar): curriculumontwikkeling en validatie eerste opleidingen. - Implementatiefase (5 jaar): invoering register en verplichte nascholing. - Uitrol (10 jaar): Europees kader volledig operationeel. Betrokken actoren: Ministeries OCW/BZK, Europese Archiefgroep, ICA, universiteiten, hogescholen, gemeenten, provincies.

7. Mogelijke tegenwerpingen

Bezwaren kunnen zijn: kosten, toegankelijkheid en nationale autonomie. Oplossingen: - Kosten: cofinanciering Rijk/EU, werkgeversbijdrage. - Toegankelijkheid: meerdere opleidingsroutes (universiteit, HBO, certificering). - Nationale autonomie: Europees minimumkader met ruimte voor nationale invulling.

Conclusie

Archivarissen zijn de hoeders van ons democratisch geheugen. De huidige structuur voldoet niet meer aan de eisen van een digitale en transparante samenleving. Door invoering van een Europees diploma, verplichte bijscholing, periodieke integriteitstoetsing en een centraal register van bevoegde archivariissen wordt de kwaliteit aanzienlijk verbeterd. Het register vormt de hoeksteen van dit voorstel: transparant, controleerbaar en met sanctiemogelijkheden. Dit model combineert de Nederlandse diplomaplicht, Duitse ambtelijke integriteit, Franse academische standaard en Britse beroepsregulering. Het resultaat: een toekomstbestendig en integer archiefstelsel dat overheid en burger ten goede komt.